

การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของคนไทยของ
ในตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
AN ANALYTICAL STUDY OF THE BUDDHIST IDENTITY OF THAI YONG PEOPLE
IN PRATUPA, MUEANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

พระธรรมะมรม ฐานวฑฒโฒ (ดงวัน)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phra Dhammarom Thanawuttho (Dongwan)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: chonumboo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของชาวไทยองตำบลประตูป่า 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า และ 3) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 รูป/คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามประเด็นสำคัญของวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวไทยองในตำบลประตูป่าถูกกวาดต้อนมาพร้อมกับชาวยองกลุ่มอื่นๆ เมื่อกว่า 200 ปีมาแล้ว มาอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน บริเวณ อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา ตำบลเวียงยอง และส่วนหนึ่งได้นำมาไว้ในบริเวณพื้นที่ตำบลประตูป่า 2) อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยองตำบลประตูป่า พบว่า ยังคงดำเนินกิจกรรมในวิถีชีวิตของชาวไทยอง ส่วนใหญ่แล้วจะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำสวนลำไยเป็นอาชีพหลัก และ 2) ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า สามารถนำเสนอได้ 2 ประเด็น คือ 1) ประเพณีพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ พิธีกรรมส่งเคราะห์ พิธีฮ้องขวัญ พิธีขึ้นท้าวท่งสี่ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า พิธีกรรมพอนผีเจ้านาย และ พิธีกรรมสืบชะตา และ 2) ประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีจีใหม่เมือง ประเพณีสงฆ์พระธาตุ ประเพณีตานสลากย้อม หรือสลากภัตต์ ประเพณีเข้าวัสสา-ออก วัสสา และ ประเพณียี่เป็ง

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, พุทธศาสนา, คนไทยอง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the history and background of the Thai Yong people in Pratu Pa Sub-district, 2) to study the Buddhist identity of the Thai Yong people in Pratu Pa sub-district, and 3) to analyze the Buddhist identity of the Thai Yong people. This research is a qualitative research, by interviewing 18 informants/person, data collection was conducted and using in-depth interview methods group the information based on the subject matter of the interview. Subsequently, the content analysis was conducted based on the key points of the research objectives.

The results of the research found that 1) Thai Yong people in Pratupa sub-district were forcibly taken along with other Yong people more than 200 years ago to live in Lamphun Province, Pa Sang District, Mae Tha District, Wiang Yong Sub-district. in the area of Pratupa Sub-district. 2) The Buddhist identity of the Thai Yong people in Pratupa Sub-district, divided into 2 parts: 1) The way of life of the Thai Yong people in Pratupa Sub-district, found that they still carry out activities in the way of life of the Thai Yong people. Most

of them are engaged in agriculture, longan farming is the main occupation. And 2) the ritual traditions of the Thai people in Pratupa Sub-district It can be presented in 2 issues: 1) Rituals, rituals according to traditional beliefs, such as the ceremony of sending bad luck, the ceremony of Hong Kwan, the ceremony of ascending the four angel, tradition rituals of the lord's ghost and ceremonies of destiny, and 2) Buddhist ceremonies such as New Rice Tradition, Songkran Traditions, Pagoda Bathe Traditions, Salak Yom Tradition, Lent - out of Buddhist Lent and Yi Peng Traditions.

Keywords: Identity, Buddhist, TAI YONG People

บทนำ

ดินแดนล้านนาหรือภาคเหนือของไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และการผสมผสานของพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างจากพื้นที่แห่งอื่นในประเทศไทย ไปด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ การที่ล้านนาเคยถูกปกครองโดยพม่าถึงสองร้อยกว่าปี (ค.ศ.1558-1774) แม้จะไม่มีร่องรอยของสิ่งก่อสร้างแบบพม่าจากยุคนี้หลงเหลือให้เห็นมากนักในปัจจุบัน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นรากฐานที่ทำให้ผู้คนในภาคเหนือคุ้นเคยกับการมีอยู่ของวัฒนธรรมพม่าภายในท้องถิ่น และอีกหนึ่งเหตุผลที่สำคัญคือ การที่ชาวพม่าอพยพเข้ามาอยู่ในล้านนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ภาคเหนือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าอพยพเข้ามาয়ล้านนาในช่วงแรก (ทศวรรษที่ 1780-1840) ในยุคฟื้นฟูเชียงใหม่ คือหลังจากขับไล่อำนาจการปกครองของพม่าออกไปจากล้านนาแล้ว พระเจ้ากาวิละได้ทำการกวาดต้อนผู้คนจากดินแดนใกล้เคียงเพื่อมาเป็นกำลังพลของเชียงใหม่และล้านนา เป็นยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ที่เชลยสงครามส่วนใหญ่ถูกกวาดต้อนมาจากฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งก็คือพื้นที่ของรัฐฉาน ในประเทศพม่าปัจจุบัน บางส่วนก็เดินทางเข้ามาสามีภักดิ์ด้วยความสมัครใจ เพื่อเป็นข้าราชการบริพารของกษัตริย์สยาม โดยเดินทางมาจากเชียงตุง เมืองป๋น เมืองปู้ และเมืองสาด ส่งผลให้ประชากรในเชียงใหม่และล้านนาเพิ่มขึ้นมาก จากเริ่มแรกที่พระเจ้ากาวิละฟื้นฟูเชียงใหม่ด้วยกำลังพล 700 คน ในปี ค.ศ. 1782 เพิ่มขึ้นเป็น 50,000 คน ใน ค.ศ. 1837 (ฉันทธานนท์ อภิวงศ์, 2560 : 27, 33) โดยเฉพาะชาวไทลื้อจากเมืองยอง รัฐฉาน ที่มักเรียกตัวเองว่า คนยอง ได้เข้ามาเป็นพลเมืองสำคัญของจังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่บางส่วน และได้มีการสืบทอดชาติพันธุ์ชาวยอง ทั้งในด้านพุทธศาสนา อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และวิถีวัฒนธรรม

แสวง มาละแซม นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือคนยองย้ายแผ่นดิน ไว้ว่า ผู้คนจากเมืองยองในลักษณะเทครัวครั้งใหญ่ ลงมาในปี พ.ศ. 2348 เพื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนเป็นจำนวนมาก และเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ในเวลาต่อมาชาวยองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้อีกกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ ณ เมืองยองเป็นเมืองที่มีชื่อเดียวกับแม่น้ำคือแม่น้ำยอง อยู่ใกล้กับแม่น้ำโขง ในอดีตเมืองยองมีชื่อว่า มหิยัคคะ (ท่าว่าเมืองยองเองที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่เรียกว่า เจงจ้าง หรือเมืองเชียงช้าง) และเรียกตัวเองว่าชาวไตยอง (แสวง มาละแซม, 2544 : 85) ครั้งนั้น พระเจ้ากาวิละได้อพยพชาวไตจากเมืองยองมาราวหมื่นคนเศษ ถือเป็นกาพย์พครั้งใหญ่ทั้งโครงสร้างทางสังคมที่มาทั้งทั้งครอบครัว ส่วนใหญ่แล้วเป็นคนชนชั้นสูงระดับเจ้านาย ขุนนาง ผู้นำชุมชน ช่างฝีมือ พระสงฆ์ ตลอดจนจนไพร่พลจำนวนมากที่อพยพจากเมืองยองกลุ่มแม่น้ำโขงสู่ลุ่มแม่น้ำปิง จากปี พ.ศ.2348 ถึงเมืองลำพูนราว เดือน เมษายน พ.ศ.2349 นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรียกยุคนั้นว่า เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง (ซ้าแปลว่า ตะกร้า) มีการตั้งถิ่นฐานของคนจากเมืองยองมักจะกระจุกตัวตามบริเวณที่ราบแม่น้ำ หรือราบลุ่มเพื่อประโยชน์ทางเกษตรและเป็นแหล่งอาหาร หมู่บ้าน หรือห่างไกลออกไปตามสภาพภูมิประเทศและความจำเป็นในการประกอบอาชีพ บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านได้แก่ บนฝั่งแม่น้ำกวัง มีบ้านเวียงยอง บ้านยู บ้านหลวย บ้านวังไฮ บ้านหลุก เป็นต้น บนฝั่งแม่น้ำปิง มีบ้านริมปิง บ้านปาม่วง(ประตูป่า) บ้านหลุก บ้านห้วยยาง เป็นต้น ชาวยองที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านประตูป่าเช่นเดียวกับชาวยองในหมู่บ้านอื่นๆ เป็นเวลาประมาณเกือบ 200 ปีมาแล้ว การจากเมืองยองในครั้งนั้น ชาวบ้านได้นำเอาผลไม้มาวางเป็นเสบียงในระหว่างการเดินทางด้วย และได้นำเอาเมล็ดมะม่วงมาปลูกไว้บริเวณวัดประตูป่าและริมน้ำเหมืองไม้แดงตลอดจนหน้าโรงเรียนวัดประตูป่า สำหรับมะม่วงที่ปลูกก็ได้แก่ มะม่วงคำ ชี๋ย จี้ฮิต ม้า ตับเต่า รอสอ ตอง ผ้าย ม่วงสามปี ซึ่งมีจำนวนมาก แต่ปัจจุบันยังคงเหลือประมาณ 7 ต้น และต่อมาในสมัย พระมหาประดิษฐ์ ปลูกตอมโม เจ้าอาวาสและพ่อหลวงสมบุรณ์ สิวรรณา ผู้ใหญ่บ้าน ได้ร่วมกับคณะศรัทธาวัดประตูป่า ได้ลงมือทำการปลูกเพิ่มเติมอีกจำนวน 105 ต้น เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2546 สำหรับมะม่วงที่ปลูกได้แก่ มะม่วงแก้ว สามปี ตลับนาค กุลาสิมตัก ดังนั้นจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านประตูป่าปาม่วงจุม ชุมชนบ้านประตูป่า หรือชื่อปรากฏในเมืองยองว่า บ้านปาม่วง นับว่าเป็นหมู่บ้านหลักที่สำคัญ

ของชาวยองอีกแห่งหนึ่ง และยังประกอบด้วยหมู่บ้านอื่นที่อพยพเข้ามาพร้อมกัน เช่น บ้านห้วยยาง บ้านบัว บ้านบาน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ปรากฏชื่ออยู่ในเมืองยองในปัจจุบันเช่นกัน (เมืองดี นนทะธรรม และคณะ, 2551 : 163-164)

ดังนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของคนไทยของตำบลประตูป่า ซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยของที่สำคัญชุมชนหนึ่งในจังหวัดลำพูน ที่ยังคงวิถีอัตลักษณ์ของชาวไทยของได้อย่างเหนียวแน่น และนำศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างไรถึงประวัติและความเป็นมา พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงอัตลักษณ์ทางพิธีกรรมของชาวไทยของตำบลประตูป่า เพื่อเป็นการดำรง สืบสาน ต่อยอด และรักษาไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมและพุทธศาสนาในแบบฉบับของชาวไทยของตำบลประตูป่า ไว้ให้อนุชนชาวไทยของรุ่นหลังได้เรียนรู้และอนุรักษ์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของชาวไทยของตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยของตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยของตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

“พิธีกรรม” หมายถึง การแสดงอย่างมีเจตนาของแบบแผนพฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นสื่อสัญลักษณ์ อันมีผลกระทบหรือมีส่วนร่วมในชีวิตสังคม (Rothenbuhler, E. W., 1998) เป็นพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ความศรัทธาต่อศาสนาของตนในแต่ละศาสนาที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมากกลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ที่ถือว่าเป็นกิจกรรมบูชา หรือการปฏิบัติพิธี (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) โดยเฉพาะในพระพุทธศาสนาที่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการให้ทานมากที่สุด ซึ่งในพุทธศาสนายิ่งแบ่งการให้ทานออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ 1) อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ปัจจัย 4 2) อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนเองและผู้อื่น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539) และ 3) ธรรมทาน คือ การให้ธรรม การสั่งสอนเกี่ยวกับธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

พิธีกรรมซึ่งประเพณีทำบุญในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 4 หมวดคือ หมวดกุศลพิธี หมวดบุญพิธี หมวดทานพิธี และหมวดปกิณณกะ ซึ่งแต่ละหมวดมีข้ออธิบายโดยสรุปได้ดังนี้ (จรรยา รัตนกาล, 2556)

1. หมวดกุศลพิธี ว่าด้วยการบำเพ็ญกุศล เป็นหมวดที่รวบรวมพิธีสำหรับการปฏิบัติในการบำเพ็ญกุศล
2. หมวดบุญพิธี หมายถึงการทำบุญเพื่อให้เกิดความสุข ความเจริญ หรือปรารถนาการสูญเสียแล้ว บุญพิธี มี 2 ประเภท คือ งานมงคล และงานอวมงคล
3. หมวดทานพิธี หมายถึง พิธีที่เกี่ยวข้องกับการถวายทานทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ปาฏิปุคคลิกทาน และสังฆทาน
4. หมวดปกิณณกะพิธี เป็นพิธีเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการแสดงความเคารพ เป็นต้น

2) แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

อัตลักษณ์ (Identity) ตาม พจนานุกรมภาษาอังกฤษ ได้เสนอรากศัพท์ของอัตลักษณ์ว่ามาจากภาษาลาตินคือ identitas เดิมใช้คำว่า idem ซึ่งมีความหมายว่า เหมือนกัน (the same) อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ครั้นเมื่อตกผลึกแล้วอาจมีความมั่นคง ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก (Richard Jenkins, 2008) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ได้เกิดขึ้นบนฐาน ของชีวภาพ หรือเชื้อชาติที่เป็นตัวกำหนดลักษณะตายตัวได้ ในทางกลับกัน ความเป็นชาติพันธุ์เป็น ประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงตัวตนกับคนอื่น ๆ และวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างออกไป การแสดงออกทางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งสมาชิกกลุ่มๆ หนึ่ง อาจแสดงอัตลักษณ์ที่ต่างกันออกมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และเงื่อนไขที่ต่างกัน (Charles Keyes, อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2551) ซึ่งอัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและสามารถ เปลี่ยนแปลงได้ (ฉลาดชาย รมิวตนนท์, 2557)

3) ความเป็นมาและวิถีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทยองในจังหวัดลำพูน

“คนยอง” เป็นกลุ่มคนที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ใน “เมืองยอง” ซึ่งตั้งอยู่ปลายสุดของภูเขาด้านตะวันออกห่างจากชายแดนแม่สายไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือราว 157 กิโลเมตร นักวิชาการจัดจำแนกให้กลุ่มคนยองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์

เดียวกับ “ไทลื้อ” ที่มาจากเมืองเชียงรุ่งสิบสองปันนา หากแต่คนไทลื้อที่อยู่เมืองยอง ประเทศพม่า มิได้เรียกตัวเองว่าเป็น “ลื้อ” แต่เรียกตนเองว่า “ไตเมืองยอง”

ไทยองอพยพครั้งใหญ่ในสมัยพระเจ้ากาวิละ แห่งล้านนา (พ.ศ. 2324-2358) หรือเรียกว่าช่วง “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ในการศึกขบถว่า “ไทยอง” หรือ “คนยอง” คือการเรียกกลุ่มคนเชื้อสายไทลื้อกลุ่มหนึ่งที่สร้างบ้านเรือนอยู่เมืองยอง ที่มีชื่อบาลีว่า “มหายังนคร” ส่วนคนยองที่สูงอายุเรียกว่า เมืองเจงจ้าง หรือ เมืองเชียงช้าง ซึ่งทุกวันนี้เมืองยองมีฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีคนยองกระจายอยู่ในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน และบางส่วนของประเทศลาว (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551) “ชาวไทยอง” หรือ “ไตยอง” หรือ “ยอง” หรือ “ญอง” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นกระจายทั่วทุกท้องถิ่นของจังหวัดลำพูน ชาวไทยอง หรือ ไทลื้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมที่โดดเด่นด้านชาติพันธุ์หนึ่ง มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนโดยเริ่มจาก พ.ศ. 2348 เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ (บุญมา) และเจ้าบุรีรัตน์ (คำฝั้น) ได้รับมอบหมายจากเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในสมัยนั้น ยกกองทัพขึ้นไปหัวเมืองทางตอนเหนือในเขตสิบสองปันนา และเขตรัฐฉาน เพื่อที่อพยพผู้คนจากเมืองยอง (Moung young) และเมืองอื่นๆ เข้ามาช่วยสร้างบ้านแปงเมืองในเขตเมืองเชียงใหม่ และลำพูน เรียกยุคนั้นว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทำศึกสงครามขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินล้านนา (แสง มาละแซม, 2544) ในปัจจุบันคนยองได้กลายเป็นพลเมืองของประเทศไทย และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน

วัฒนธรรมชาวยองชาวยองในจังหวัดลำพูน นับได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาวยองในแบบฉบับของ “ยองลำพูน” ซึ่งได้รับมาจากแถบสิบสองปันนาทั้งด้านประเพณี ภาษา การแต่งกาย สถาปัตยกรรม และงานหัตถกรรมต่างๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบของวัฒนธรรมก็มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจแตกต่างกันออกไป อาทิ 1) ประเพณี ประเพณีส่วนใหญ่เกิดจากการแสดงถึงวิถีชีวิตและสังคมเกษตรที่หลงเหลืออยู่ และเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้มีพระคุณที่ผ่านประเพณีทางศาสนา เช่น ประเพณีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีใส่ขันดอกบูชาเสาอินทขิล ประเพณีแข่งขันกลองหลวง ประเพณีการทานสลากย้อม 2) ภาษาภาษาไทยอง เป็นภาษาในการสื่อสารระหว่างชาวยองสิบสองปันนา โดยภาษามีความคล้ายคลึงกับภาษาพื้นเมืองหรือภาษาถิ่นล้านนา 3) ศาสนาและความเชื่อ ชาวไทยองนับถือพุทธศาสนาร่วมกับความเชื่อเรื่องผี โดยเฉพาะผีอารักษ์บ้านเมืองที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนในความเชื่อเรื่องโงบ้าน (พิริยะ ทองสันเทียะ, 2559)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือ ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้ศึกษาวิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ประวัติและความเป็นมาของชาวไทยองตำบลประตูป่า 2) พิธีกรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า 3) อัตลักษณ์ของชาวไทยองตำบลประตูป่า และ 4) แนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่อัตลักษณ์ของชาวไทยองตำบลประตูป่า ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามประเด็นสำคัญของวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม 2564 รวมระยะเวลา 6 เดือน

ผลการวิจัย

1. ประวัติและความเป็นมาของชาวไทยองตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ชาวไทยองในตำบลประตูป่า ได้ถูกกวาดต้อนมาพร้อมกับชาวยองกลุ่มอื่นๆ ในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ราวปีพุทธศักราช 2348 หรือว่า 200 ปีมาแล้ว ด้วยความที่เมืองเชียงใหม่ในยุคของพระเจ้ากาวิละ ที่นับได้ว่าเป็นยุคที่ล้านนาได้ความเป็นเอกราชคืนจากพม่า และได้ต่อสู้ทำสงครามกับพม่าจนไปถึงดินแดนสิบสองปันนา หรือเวียงเชียงรุ่ง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน และได้กวาดต้อนเอาผู้คนในเมืองต่างๆ ตามรายทาง โดยเฉพาะผู้คนในเมืองยอง และเมืองเชียงตุง เข้ามาเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของล้านนา ซึ่งผู้คนจากเมืองยองนับตั้งแต่เจ้าฟ้าหลวงมาจนถึงข้าทาสบริวาร ได้ถูกกวาดต้อนลงมาอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน บริเวณอำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา ตำบลเวียงยอง ในปัจจุบัน และส่วนหนึ่งได้นำมาไว้ในบริเวณพื้นที่ตำบลประตูป่าในปัจจุบัน ซึ่งนั่นเป็นจุดเริ่มต้นของผู้คนชาวยองที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตกมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวไทยองในตำบลประตูป่า ได้ถูกกวาดต้อนมาโดยเจ้าหนานตีบจ้าง หรือ หนานทิพย์ช้าง ซึ่งก็คือ พระเจ้ากาวิละ แต่โดยประวัติแล้ว หนานตีบจ้าง คือ พระเจ้าทิพย์จักรสุระวงษาไชยสงคราม ต้นราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน นครลำปาง แต่พระเจ้ากาวิละ เป็น

หลานของหนานทิพย์ช้าง ซึ่งต่อมาได้ปกครองเมืองเชียงใหม่ จึงเป็นบุคคลคนละคน แต่ถึงกระนั้น ด้วยความเป็นประวัติศาสตร์ที่มีการเล่าขานสืบต่อกันมา จึงทำให้มีความผิดเพี้ยนในเรื่องของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม การอพยพของชาวยอง (ชาวยองในจังหวัดลำพูน ไม่นิยมเรียกตนเองว่า ไทยอง) เข้ามาในพื้นที่จังหวัดลำพูนนั้น ก็ถูกกวาดต้อนเข้ามาโดยพระเจ้ากวิละ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2347-2348 ซึ่งการอพยพเข้ามาในพื้นที่เมืองลำพูนนั้น ส่วนหนึ่งได้ถูกนำมาไว้ในพื้นที่ตำบลประตูป่าด้วย ซึ่งแต่เดิมนั้น พื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้ยังไม่มีบ้านเรือนอาศัย ยังเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่กว้างว่างเปล่าที่มีความสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ไม้ต่างๆ สิ่งหยาบสาธิตมากมาย และเมื่อพระเจ้ากวิละได้นำผู้คนชาวยองเข้ามาเพื่ออาศัยตั้งรกรากครัวเรือนในบริเวณนี้ จึงมีการแผ้วถางเพื่อบุกเบิกที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากิน สร้างบ้านเรือน วัดวาอาราม เพราะชาวยองมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว และยังมีเชื่อในเรื่องของผี โดยเฉพาะผีที่เป็นเทวดารักษ์ เจนบ้านเจนเมือง จึงมีการนำเอาความเชื่อดังกล่าวเข้ามาพร้อมกับการตั้งบ้านเรือนด้วย ซึ่งความเชื่อนี้ได้กลายมาเป็นอัตลักษณ์ของชาวยองในปัจจุบัน

2. อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ชาวไทยองตำบลประตูป่า มีความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับผีและพุทธปะปนกันไป บางพิธีกรรมได้มีการผสมผสานของทั้งสองความเชื่อนี้เข้าไว้ด้วยกัน แต่การยึดถือปฏิบัติในประเพณีความเชื่อของชาวไทยองตำบลประตูป่า ที่ดูเหมือนว่าจะมีความแตกต่างจากความเชื่อของคนยองในพื้นที่อื่นก็คือ การตั้งศาลเทวบุตรหลวง หรือ เตะบุตรโหลง ซึ่งไม่ปรากฏพบในพื้นที่ตำบลประตูป่า แต่ยังคงมีเพียงความเชื่อว่ามีเตะบุตรโหลงคอยปกป้องรักษาลูกหลานชาวยองอยู่เสมอ เพียงแต่ไม่ได้มีการตั้งศาลหรือห่อ เตะบุตรโหลงไว้เพื่อสักการบูชาเหมือนเช่นในพื้นที่ตำบลเวียงยอง

อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยองตำบลประตูป่า และประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า ดังนี้

1) วิถีชีวิตของชาวไทยองตำบลประตูป่า พบว่า ยังคงดำเนินกิจกรรมในวิถีชีวิตของชาวไทยอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น และคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท หรือ ไต ทั้ง ไทลื้อ ไทยวน ไทยใหญ่ เป็นต้น ซึ่งวิถีชีวิตโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการผสมผสานกับวิถีชีวิตของคนไทยวนมากกว่า เพราะมีพื้นที่ชุมชนที่รายล้อมไปด้วยกลุ่มชาวไทยวน และมีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ด้วย จึงทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความเปลี่ยนแปลงไป และเริ่มที่จะมีความเป็นสมัยใหม่เข้ามาในวิถีชีวิตมากยิ่งขึ้น **วิถีชีวิตด้านเกษตรกรรม** ก็ยังคงมีการทำไร่ทำสวนทั่วไปเหมือนเช่นเดียวกับคนไทยวน **วิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านอาหารการกิน** มีอาหารที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวยองอยู่เพียงไม่กี่อย่าง ทั้งนี้เพราะการทำอาหารตามแบบฉบับดั้งเดิมนั้นไม่มีผู้สืบทอดและวัตถุดิบในการทำนั้นหาได้ยาก เช่น ถั่วเน่า น้ำปู เป็นต้น และที่สำคัญคือ ไม่ได้ได้รับความนิยมจากคนรุ่นใหม่ในการรับประทานอาหารประเภทดั้งเดิมเหล่านี้ **วิถีชีวิตด้านการแพทย์พื้นบ้าน** ในชุมชนของชาวไทยองตำบลประตูป่าบางพื้นที่ยังคงมีความเชื่อและยอมรับในวิถีภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน แพทย์สมุนไพรอยู่บ้าง มีการต้มยากินเอง การไปหาหมอเมื่อ หรือหมอพื้นบ้านเพื่อรักษาโรคร้ายไข้เจ็บที่หมอในโรงพยาบาลรักษาไม่หาย หรือหาสาเหตุไม่ได้ **วิถีชีวิตด้านการแต่งกาย** มีการแต่งกายแบบทั่วไป ไม่ได้มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์พิเศษใดๆ แต่หากเป็นช่วงเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีสำคัญๆ ซึ่งจะมีการแต่งกายด้วยชุดชาวยอง **วิถีชีวิตด้านภาษา** คือภาษายอง หรือ คำยอง ยังคงได้รับการสืบทอดโดยการใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงรากเหง้าทางชาติพันธุ์และวัฒนาเดิมของบรรพบุรุษ **วิถีชีวิตด้านประเพณี พิธีกรรม** ยังคงมีการยึดถือและปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่แทบจะไม่มีอะไรแตกต่างไปจากเดิม เพียงแต่ความเข้มข้นในเรื่องของความเชื่อและการยึดถือปฏิบัติเริ่มลดลง อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หลากหลาย รวมทั้งอิทธิพลของวิถีชีวิต ความเชื่อ จากนอกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมสำคัญกับการดำรงชีวิตและวิถีชีวิตของคนไทยองตำบลประตูป่าเป็นอย่างมาก

2) ประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า พบว่า มีความผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมที่ผู้คนยังคงนับถือผี และความศรัทธาในพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวยองตำบลประตูป่านั้นจะมีความเกี่ยวข้องกันทั้งพุทธ ผี พรหมณ์ และความเชื่อ ซึ่งเป็นพื้นฐานของประเพณีพิธีกรรมของล้านนาทั่วไป และในส่วนของผลการวิจัยที่ค้นพบเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า สามารถนำเสนอได้ 2 ประเด็นคือ ประเพณีพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม และประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ดังนี้

1. ประเพณีพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ **พิธีกรรมส่งเคราะห์** ชาวยองตำบลประตูป่า หรือแม้แต่คนไทยวน มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของเคราะห์ การสะเดาะเคราะห์ หรือการส่งเคราะห์ โดยมีความเชื่อว่าทุกคนที่เกิดมานั้นย่อมมีเจ้ากรรมนายเวร มีเคราะห์กรรมติดตัวมาจากชาติก่อน เกิดมาชาตินี้ บางคนมักเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นประจำ ไปรักษาที่ไหนก็ไม่หาย แพทย์ไม่สามารถวินิจฉัยโรคหรืออาการเจ็บป่วยได้ จึงมักมีความเชื่อว่าเป็นเพราะเคราะห์กรรม จะต้องมีการส่งเคราะห์เพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วยดังกล่าว **พิธีอัญเชิญ** ชาวยองในตำบลประตูป่า มีความเชื่อในเรื่องขวัญมาช้านาน โดยมีความเชื่อว่า ขวัญเป็นสิ่งที่อยู่ในร่างกายทุกคน แฝงอยู่ในตัวตนทุกคน ขวัญมักจะเกิดขึ้นมาพร้อมกับชีวิต เมื่อเกิดมา

ขวัญก็จะเกิดตามมาด้วย และเมื่อใดที่ขวัญอ่อนลงจะทำให้สภาวะของร่างกายและจิตใจของเจ้าของขวัญจะรู้สึกตกใจ ท้อใจ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า “ขวัญอยู่กับเนื้อกับตัว” **พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่** ถือได้ว่าเป็นพิธีทั่วไปที่ปรากฏทั้งความเชื่อของคนไทยอง และไทยวน ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้อัตลักษณ์ของชาวไทยองตำบลประตูป่า แต่ก็เป็วิธีที่ชาวไทยองตำบลประตูป่ายึดถือมาช้านานจนกลายเป็นพิธีกรรมที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติเรื่อยมาจนปัจจุบัน โดยมีกระทำให้ในช่วงโอกาสสำคัญ ประเพณี หรืองานมงคลต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ปอยหลวง ทำบุญวัด ปอยบวชลูกแก้ว เป็นต้น แต่พบว่ามีบางหมู่บ้านที่นิยมขึ้นท้าวทั้งสี่ในงานอวมงคล คือ งานศพ งานเก็บกระดูก และงานทำบุญร้อยวัน **ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า** มีการผสมผสานกลมกลืนกับวิถีวัฒนธรรมของคนไทยวนไปแล้ว ผีปู่ย่าของชาวไทยองอาจไม่ได้สืบสายมาจากเมืองยอง ประเทศเมียนมาร์ (ต่างจากผีเจ้านาย) ซึ่งอาจเป็นบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองยอง เข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่ตำบลประตูป่าเมื่อครั้งการเกณฑ์ไพร่พลของพระเจ้ากาวิละจากเมืองยองสู่เมืองลำพูน **พิธีกรรมพอนผีเจ้านาย** เป็นพิธีกรรมทั้งของชาวไทยอง และชาวไทยองปะปนกันไป ไม่ได้มีการจำเพาะเจาะจงลงไปว่าเป็นพิธีกรรมของกลุ่มชนใดกลุ่มหนึ่งในล้านนา แต่ถึงกระนั้น พิธีกรรมพอนผีเจ้านายได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในพื้นที่ตำบลประตูป่า ซึ่งมีม้าขี่ หรือร่างทรงที่เป็นทั้งชาวไทยองและชาวไทยองด้วย โดยเฉพาะชุมชนบ้านประตูป่า พบว่ามีม้าขี่ที่เป็นชาวไทยองหลายคนด้วยกัน และส่วนมากมักจะมีการจัดงานพอนผีขึ้นเป็นประจำเกือบทุกปี ม้าขี่บางคนจะจัดพิธี 3 ปีต่อ 1 ครั้ง และจะมีการเชิญม้าขี่จากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาร่วมงานพอนผีด้วย โดยมีม้าขี่บางคนจะเข้าทรงเฉพาะผีของตนเอง บางคนจะเข้าทรงผีประจำหมู่บ้าน หรือที่เรียกว่า “ปอบบ้าน” และม้าขี่บางคนจะมีผีมาเข้าทรงไม่ต่ำกว่า 3 ตนก็มี **พิธีกรรมสืบชะตา** ถึงแม้ว่าพิธีกรรมสืบชะตาจะเป็นพิธีกรรมที่ไม่ได้เป็นของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในล้านนา หรือแม้แต่เป็นของชาวไทยอง แต่ก็ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่มีลักษณะของความเป็นสากล คือเป็นพิธีกรรมที่ได้รับการยอมรับนับถือและยึดถือปฏิบัติของผู้คนทุกกลุ่มชนในดินแดนล้านนา มีการประกอบพิธี เครื่องประกอบพิธีที่คล้ายคลึงกันและจะแตกต่างกันเพียงไม่ก้อย่าง แต่ความเชื่อเกี่ยวกับการสืบชะตาของชาวไทยองตำบลประตูป่าจะมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นประการหนึ่งคือ การแสดงธรรม โดยจะต้องมีการแสดงพระธรรมเทศนาชื่อ “สารากริวิชาสูตร” ซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาแบบพื้นเมืองล้านนา โดยเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมสืบชะตาจะต้องมีการแสดงธรรมกัณฑ์นี้ก่อนทุกครั้ง ประการสำคัญ พิธีกรรมสืบชะตา เป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อในศาสนาพุทธ ฮินดู หรือพราหมณ์ และเรื่องผีสงเทวดา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของพิธีกรรมในดินแดนล้านนาและของชาวไทยองตำบลประตูป่าที่มีการผสมผสานเอาความเชื่อที่มีความหลากหลายเข้าไปไว้ในพิธีกรรมเดียวกัน ทั้งนี้เพราะความเชื่อเรื่องผีนั้นเป็นความเชื่อพื้นฐาน ผสานกับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ที่นิยมในเรื่องของการทำน้มนันต์ การผูกด้ายสายสิญจน์ และกลมกลืนเข้ากับความเชื่อด้านพุทธศาสนาที่ต้องให้พระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น จนกลายมาเป็นอัตลักษณ์อันสำคัญของพิธีกรรมต่างๆ ในดินแดนล้านนา และของชาวไทยองตำบลประตูป่าอีกด้วย

2. ประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ **ประเพณีตานข้าวใหม่** จะเริ่มในวันสี่เป็ง หรือวันเพ็ญขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสี่เหนือ ซึ่งกาประกอบพิธีต่างๆ จะทำในวิหารเหมือนกับการทำบุญวันพระทั่วไป แต่มีบางวัดนิยมทำในวันขึ้นปีใหม่ 1 มกราคมของทุกปี **ประเพณีปีใหม่เมือง** ของชาวไทยองตำบลประตูป่า เหมือนกันกับประเพณีปีใหม่ของชาวล้านนาทั่วไป มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งความเชื่อทางพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม การกำหนดช่วงวันเวลาของประเพณีปีใหม่เมืองจะมีการกำหนดช่วงเวลาอยู่ 4 วัน คือ วันสังขารล่อง วันเนา วันพญาวัน และวันปากปี **ประเพณีสงน้ำพระธาตุ** เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นมาในยุคหลัง จากที่ได้รับความนิยมในการก่อสร้างเจดีย์ในช่วงปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา วัดต่างๆ หลายวัดทั้งในพื้นที่ตำบลประตูป่าและตำบลใกล้เคียง ได้มีความนิยมในการสร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นมาเพื่อสักการะบูชา ซึ่งจากเดิมนั้นมีเพียงไม่กี่วัด **ประเพณีตานสลากย้อม หรือสลากกัณฑ์** เป็นรูปแบบหนึ่งของการถวายทานสลากกัณฑ์ เนื่องด้วยรูปแบบของสลากกัณฑ์นั้นมีหลากหลายรูปแบบตามความนิยมในแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละพื้นที่ ซึ่งสลากกัณฑ์โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นการถวายทานที่เน้นในเรื่องของข้าวปลาอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ทั่วไป ทั้งที่ใส่ในชะลอม หรือถ้วย ภาชนะกะละมัง ถังน้ำ ตะกร้า และแม้กระทั่งสังฆทาน ในอดีต ชาวไทยองตำบลประตูป่ามีความเชื่อในการตานสลากย้อมว่า เป็นหน้าที่ของหญิงสาวที่จะพึงถวายทาน โดยเฉพาะ ผู้หญิงสาวที่มีอายุครบ 20 ปี ที่ยังไม่ได้แต่งงาน ควรจะตานสลากย้อม โดยเชื่อว่าการตานสลากเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ และเป็นพิธีเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ที่หมายถึงพร้อมที่จะออกเรือน **ประเพณีเข้าวัดสา-ออกวัดสา** มีการปฏิบัติทางพิธีกรรมเช่นเดียวกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนาทั่วไป และมีวิธีการปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวไทยอง แต่ก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องของการทำบุญอุทิศไปหาผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ไม่ว่าจะป่พ่อแม่ญาติพี่น้อง ลูกหลาน และเจ้ากรรมนายเวร หรือแม้แต่การทำบุญอุทิศให้กับตนเองในกายภาคหน้า **ประเพณียี่เป็ง** คือ ประเพณีเทศกาลวันเพ็ญเดือนยี่เหนือ แต่ดั้งเดิมพิธีสำคัญของเทศกาลนี้อยู่ที่พิธีกรรมตั้งธรรมหลวง หรือฟังเทศมหาชาติ หมายถึง การฟังธรรมเทศนาครั้งใหญ่หรือเรื่องสำคัญ เพราะธรรมหลวงที่ใช้เทศน์มักจะเป็นเวสสันดรชาดก มีทั้งหมด 13 กัณฑ์

3. การวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าชาวไทยองส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนาในรูปแบบของความเชื่อดังกล่าวได้ผสมผสานระหว่างการนับถือผีกับความเชื่อทาง

พระพุทธศาสนา รูปแบบประเพณีพิธีกรรมจึงกลายเป็นรูปแบบพิธีกรรมผีและพุทธศาสนา ฉะนั้น พิธีกรรมจึงเป็นตัวเชื่อมโยง และต่อกัยความมั่นคงของชุมชน แต่ถึงกระนั้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยของตำบลประตูป่า มีความเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีแห่งยุคสมัย แต่ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากมายเท่าใดนักในบางประเด็น

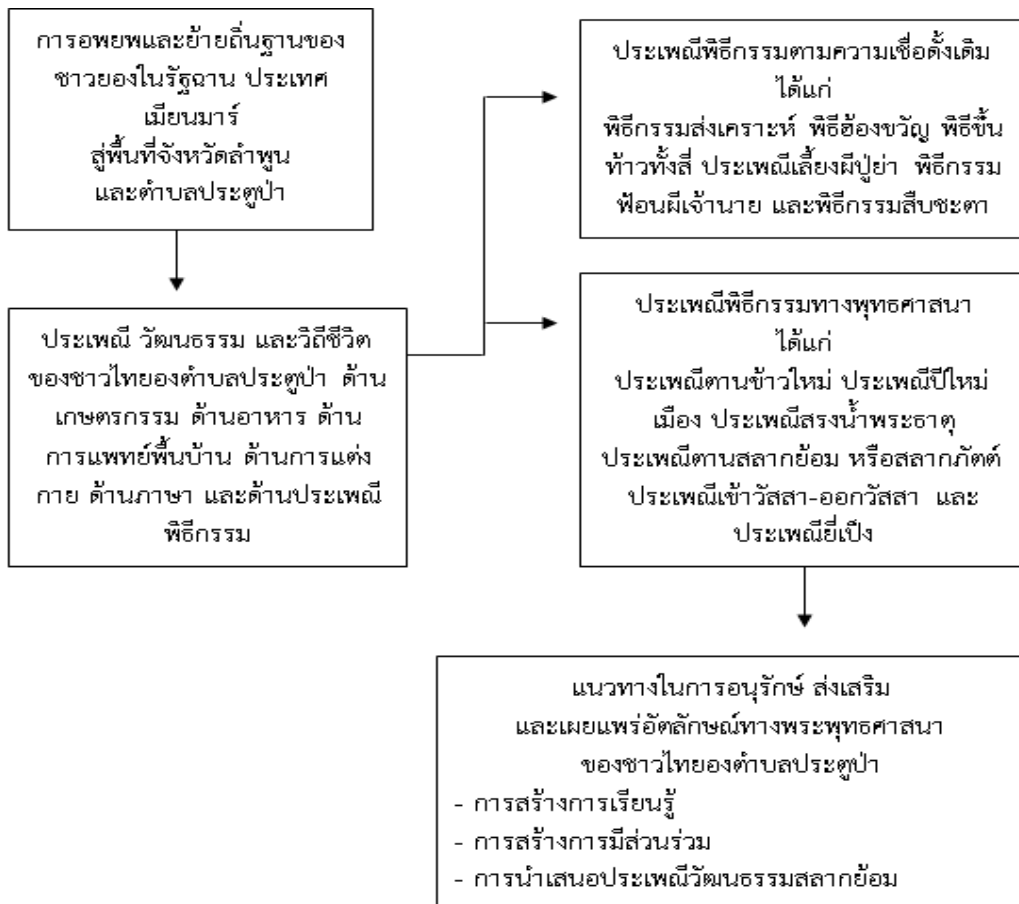
อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า ชาวไทยของในตำบลประตูป่า ได้ถูกกวาดต้อนมาพร้อมกันกับชาวของกลุ่มอื่นๆ ในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ราวปีพุทธศักราช 2348 หรือกว่า 200 ปีมาแล้ว และอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงฝั่งตะวันตกมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวของทั้งในจังหวัดลำพูน และในพื้นที่ตำบลประตูป่า ได้ถูกอพยพมาโดยเจ้าผู้ครองเมืองที่ท่าสงครามขณะและนำไพร่พลหลายศึกกลับมาด้วย ส่วนหนึ่งเนื่องจากเมืองลำพูน ได้กลายเป็นเมืองร้างเพราะภัยสงครามและโรคระบาด จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาผู้คนจากบ้านอื่นเมืองอื่นมาเป็นพลเมือง และเมืองเชียงใหม่เองก็มีความร้างไม่ต่างไปจากเมืองลำพูน การที่จะหาผู้คนมาอาศัยอยู่เพื่อดำรงความเป็นเมืองนั้นจึงต้องอพยพผู้คนจากบ้านอื่นเมืองอื่นเข้ามา และด้วยวิถีของชาวไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจึงมักเลือกเอาบริเวณที่ติดกับลำน้ำเป็นที่ตั้งบ้านเรือน สอดคล้องกับทำเลที่ตั้งของบ้านเรือนชาวไทยของตำบลประตูป่าและชาวไทยของใกล้เคียง จะตั้งรกราก ถิ่นฐานบ้านช่องในบริเวณลุ่มแม่น้ำปิง อันเป็นทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ เพราะชาวไทยของตำบลประตูป่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสายน้ำด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมืองดี นนทธรรม และคณะ (2551) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการ การศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนวัดประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาในด้านประวัติศาสตร์ ทำให้ทราบประวัติของชุมชนวัดประตูป่า ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคก่อนรัฐวิบุลย์ไชย ยุคผนวกรวมแคว้นล้านนาไทย ยุคภายใต้การปกครองของพม่า ยุคผนวกรวมแคว้นสยาม (ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง) และสุดท้ายยุคคนของครองพื้นที่ (พ.ศ. 2348-2550) ได้ทราบประวัติของหมู่บ้านย่อย 5 หมู่บ้าน คือ บ้านบ้านท่ากว้างหนองกออ้อ บ้านหนองมูล บ้านประตูป่า บ้านสันใจยา และบ้านหัวยาง เป็นชุมชนใหญ่ตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์อันเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง โดยมีวัดประตูป่าเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของผู้คนในชุมชน ปัจจุบันหมู่บ้านแห่งนี้ราษฎรร้อยละ 96 เป็นคนของซึ่งอพยพมาจากเมือง ร้อยละ 2 เป็นคนเผ่าไตยวน (คนเมือง) ที่เหลือเป็นคนภาคอื่น ๆ หมู่บ้านแห่งนี้ผู้คนมีวิถีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยมีศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนของซึ่งได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ช้านาน

สำหรับอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยของตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า มีความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับผีและพุทธปะปนกันไป บางพิธีกรรมได้มีการผสมผสานของทั้งสองความเชื่อนี้เข้าไว้ด้วยกัน บางพิธีกรรมมีทั้งพุทธ ผี พราหมณ์ และความเชื่อดั้งเดิมปะปนกันในพิธีกรรมเดียว ซึ่งอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยของตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยของตำบลประตูป่า และประเพณีพิธีกรรมของชาวไทยของตำบลประตูป่า วิถีชีวิตของชาวไทยของตำบลประตูป่า จะมีความผูกพันอยู่กับพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนาอยู่ด้วย เช่น พิธีกรรมตานข้าวใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมของชาวไทยของที่มีการทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักในสมัยก่อน แต่ถึงแม้ในสมัยปัจจุบันชาวไทยของตำบลประตูป่าจะไม่มีการประกอบอาชีพทำนาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ลืมรากเหง้าแห่งประเพณีวัฒนธรรมการตานข้าวใหม่ที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ยังมีการซื้อข้าวเปลือกข้าวสารจากตลาด ร้านค้า มาทำบุญตานข้าวใหม่อยู่เป็นประจำทุกปี นี่จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยของกับประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวไทยของเข้าไว้ด้วยกัน และนอกจากนั้นยังมีพิธีกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทั้งวิถีชีวิตและพุทธศาสนาอย่างชัดเจนมากที่สุดคือ ประเพณีสลากย้อม ซึ่งเป็นหนึ่งในการถวายทานสลากย้อมในพุทธศาสนา ประเพณีสลากย้อมจะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยคือการให้ผู้หญิงสาวได้รู้จักการเก็บหอมรอมริบ รู้จักประหยัดอดออม ฝึกความเป็นแม่ศรีเรือนเพื่อเตรียมพร้อมที่จะมีครอบครัวต่อไป กระบวนการเหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านพิธีกรรมการตานสลากย้อม โดยหญิงสาวจะเป็นเจ้าของต้นสลากย้อมที่มีความสูงไม่ต่ำกว่า 12 เมตร และมีขนาดที่ใหญ่มาก ข้าวของเครื่องครัวทานต่างๆ จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมจากญาติพี่น้องนานนับเดือน และจะต้องตั้งต้นสลากย้อมนานกว่าสัปดาห์จึงจะแล้วเสร็จ และเมื่อถึงวันถวายทานสลากย้อม พระสงฆ์สามเณรที่ได้เส้นสลากก็จะมาอ่านเส้น และอนุโมทนาให้พร และยังคงต้องเทศน์ธรรมานิสงคสลากย้อมอีกด้วย นี่จึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของชาวไทยของตำบลประตูป่าที่มีความผูกพันอยู่กับวิถีแห่งพุทธศาสนาที่ชัดเจนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยของตำบลประตูป่าที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรินทร์ ฌ

วันนา (2559) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า สลากย้อมในอดีต เป็นการถวายทานของหญิงสาวที่มีความพร้อมในการออกเรือนแต่งงาน เป็นกุศโลบายหนึ่งในการให้ผู้หญิงได้รู้จักเก็บหอมรอมริบ ประหยัดมัธยัสถ์ และรู้จักการทำบุญให้ทาน ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์สลากย้อมให้มีความยั่งยืน อันเป็นคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมวัฒนธรรมลำพูนนั้น คือการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน ผ่านกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ก่อให้เกิดการเล็งเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมลำพูนในแง่ของการสร้างอัตลักษณ์ร่วมได้ และกระบวนการการถ่ายทอดวัฒนธรรมสลากย้อมสู่ชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดลำพูนก็เป็นกระบวนการสำคัญที่จะสามารถสร้างอัตลักษณ์สลากย้อมได้ เพราะการสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันนั้นจะต้องสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันด้วย มิใช่จำกัดเฉพาะแต่เจ้าของอัตลักษณ์เท่านั้น เพื่อให้สลากย้อมคงคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมวัฒนธรรมลำพูนอย่างแท้จริง

สรุปองค์ความรู้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้คือ การอพยพและย้ายถิ่นฐานของชาวไทยของในตำบลประตูป่า เกิดขึ้นในช่วงของการอพยพคนยองครั้งใหญ่ของพระเจ้ากาวิละ ซึ่งได้มีการอพยพเอาคนยองในพื้นที่เมืองยอง เมืองเชียงตุง เมืองสิบสองปันนา มาไว้ในพื้นที่จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่ บางส่วน เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวรกร้างว่างเปล่าและไม่มีผู้คนอาศัยอยู่เพราะผ่านสงครามการสู้รบระหว่างล้านนาและพม่า และเมื่อล้านนาชนะสงครามจึงได้ขับไล่พม่าออกจากเมืองไปหรือที่เรียกกันนั้นว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง”

การอพยพครั้งใหญ่ของชาวยอง ได้นำเอาประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิม และเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย ดังจะเห็นได้จากประเพณีวัฒนธรรมที่ยังคงมีการยึดถือปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดลำพูน และตำบลประตูป่า จะมีกรรมผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนาปะปนกันไป อีกทั้งยังมีความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และความเชื่อเรื่องผีวิญญาณผสมผสานเข้าไปด้วย จึงก่อเกิดเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยของ

ในที่สุุด และยังมีการผสมผสานกับความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยวนพื้นถิ่นเดิม จนทำให้ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ถูกกลมกลืนเข้าด้วยกันจนไม่อาจที่บอกได้ว่านี่คือประเพณีวัฒนธรรมของคนอย่างแท้จริง นอกจากอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ที่คนยองยังคงแสดงออกมา โดยเฉพาะการ อู่กำยอง หรือการพูดด้วยภาษายอง จะเป็นอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นมากที่สุดของคนยองตำบลประตูป่า

นอกจากนั้น ประเพณีวัฒนธรรมที่คนไทยองตำบลประตูป่ายังคงยึดถือปฏิบัติมีอยู่ 2 ประเภทด้วยกันคือ ประเพณีพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ พิธีกรรมส่งเคราะห์ พิธีอ้องขวัญ พิธีขึ้นท้าวท่งสี่ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า พิธีกรรมพ้อนผีเจ้านาย และพิธีกรรมสืบชะตา ซึ่งเป็นประเพณีพิธีกรรมที่อาศัยความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยองเป็นสิ่งสำคัญ ผสมผสานกับความเชื่อในเรื่องของผีวิญญาณ ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ เข้าไว้ด้วยกันจนกลายเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทยองตำบลประตูป่า และประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ ประเพณีตานสลากย้อม หรือสลากภัตต์ ประเพณีเข้าวัดสวด-ออกวัดสวด และประเพณียี่เป็ง ซึ่งเป็นประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาโดยตรง และได้รับอิทธิพลทางความเชื่อท้องถิ่นหรือความเชื่อดั้งเดิมผสมผสานเข้าไปด้วย แต่ก็ไม่ได้ทำให้สูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นพุทธศาสนาตามแบบฉบับของชาวไทยองตำบลประตูป่าแม้แต่น้อย และในส่วนของการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า ได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้วิถีปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวไทยอง การสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรม และการนำเสนอประเพณีวัฒนธรรมสลากย้อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวไทยองที่ชัดเจนที่สุดและเป็นอัตลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่สำคัญของชาวไทยองที่ควรอนุรักษ์ไว้

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่า ซึ่งส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาด้วย จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทยองตำบลประตูป่าอย่างจริงจัง โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งวัด ชุมชน โรงเรียน หน่วยงานราชการ และองค์กรทางสังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรักษาประเพณีวัฒนธรรมไว้ไม่ให้สูญหาย รวมไปถึงการเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมกันของคนในชุมชนตำบลประตูป่า ทั้งที่เป็นคนไทยองและคนไทยวน ในการช่วยกันสืบสานและอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวไทยอง โดยเฉพาะประเพณีสลากภัตต์-สลากย้อม ที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดในด้านอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยอง สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า ซึ่งอาจรวมไปถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในด้านอื่นๆ ด้วย รวมไปถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และรักษารากเหง้าทางชาติพันธุ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนชาวไทยองตำบลประตูป่า ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตระหนักรู้ และสำนึกในความเป็นชาติพันธุ์ไทยองของคนในชุมชน และควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชนด้านอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยองตำบลประตูป่า โดยเฉพาะประเพณีวัฒนธรรมการถวายทานสลากย้อม ซึ่งนับวันจะสูญหายและคลายความเป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของสลากย้อมไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- จรูญ รัตนกาล. (2556). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ตำบลสามบัณฑิต อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานการวิจัย. กองทุนวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ฉลาดชาย รมิวตธน. (2557). ผีเจ้านาย. กรุงเทพมหานคร : พายัพออฟเซทพรินท์.
- ธัญญารัตน์ อภิวงค์. (2560). กลุ่มชาติพันธุ์จากพม่าและการสร้าง “ความเป็นพม่า” ผ่านจิตรกรรมฝาผนังในล้านนา. วารสารวิจัยศิลป. 8(1): 27, 33.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2539). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พิริยะ ทองสันเทียะ. (2559). พิพิธภัณฑวัตถุวัฒนธรรมชาวยอง จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ทางสถาปัตยกรรมหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ไพรินทร์ ณ วันนา. (2559). ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมลำพูน. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมืองดี นนทะธรรม และคณะ. (2551). โครงการการศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนวัดประตูป่า ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัย. สำนักงานภาค : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. ใน อำนาจพื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). ไทยองชีวิตศรัทธาสล้าแผ่นดิน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสวง มาละแซม. (2544). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคนยอย้ายแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Richard Jenkins. (2008). Social identity. 3rd.ed. New York : Routledge, 2008.
- Rothenbuhler, E. W. (1 9 9 8). Definition in Ritual Communication. : From everyday conversation to mediated ceremony. Thousand Oaks. Calif : Sage Publication.